

1.

Keskijohjalaisia isäntien
maamieheltä ja poliisi Demetrius Salmela
Kirj. J. Salmela.

Demetrius Salmela on syntynyt Vetelin
Räpplingin Salmelassa 25/8. 1861 seitse-
männäisluokan sisarusparven vanhim-
masta päästä neljänenä (kaikki 17 saman
äidin lapsia.) Jos seuraamme ~~isän~~ ^{D. Salmelan} isän =
puoleista sukua taaksepäin ~~on~~ hän vii-
dennessä polvessa kumulusasta kirkko-
jenrakentaja Kuorikosken seurusta.
Jos mykkyäivien loppaan poika käyt-
täisi aina isän sukunimeä olisi
hänen sukunimi ~~ollut~~ Viitturi,
sillä v. 1708 Matti Tuomaanpoika
Viitturi on perustanut avioliiton
Brita Tanelintytön Kuorikosken kanssa,
amaksen nimekseen väyksi mentään

Huorikosken. Heidän poika, Matti
 on ~~en~~ mennyt Räjvinkiin Harjulle
 vaimoksi 3/11 1744. Ja edelleen hänen
 poika Erkki, Harjo, Huorikorki Vinthuri
 vihittiin avioliittoon Kaisa Juhantytär
 Tuominiemen kanssa 7/8. 1780. Avio-
 liitasta syntyi poika Juh. Heikki J. S. S.
 Kuoltan 2/10. 1796 nautti Kaisa Tuomi-
 niemi Slavetelin Tustin talon emännäksi
 Juh. Heikki ~~Erkki~~, Harjo, Huorikorki vaimi Salmelan
 vaimoksi ~~17/10. 1816~~ 29/9. 1814 mutta
 muori vaimo kuoli lapsivuoteeseen.
 Vävy sai jääädä talon perintöaikaa:
 täidin tyttären ~~Heikkisalmelan~~ Brita Kaisa Juhant Haapa-
 lan kanssa, jotta talo jäisi sukun.
 Niin tapakuitin 17/10 1816. Heidän
 poika Polisi D. Salmelan isa. Perusti
 avioliiton 29/1830 20/6 1851 Anna
 Juh. Heikkint. Alperin kanssa mistä

J. J. H. Salmela

avioliitosta syntyi alussa mai-
 nitut 17 lasta. D. Salmelan suku
 isänpuolelta polveutuu Tuomina-
 meen, Hatakaisiin, Karvosiin, Kaup-
 jisiin, Meritaisiin, Liedekseen ja
 niin Kaustisen Tuumalaan.

Sukulustelusta löpää runsaasti
 Veetehiläisiä, Perholaisia, Kaustilai-
 sia nimin, kuten Jopeni, Virkkala,
 Torppa, Tunkkari, Paavola Salo, Kangas
 Isokaimi, Forspaka, Kunsjärvi, Pöllöki,
 singh taa joiltakin osilta Viitasaarella,
 Lappajärvellä, Ullvann ja Teerijärvellä-
 kin. Salmelan talon perustaji Matti
 Matinp Store, isäntänä Salmelassa v. m.
 1619 - 1663, on ataksuttavasti aikoi-
 naan lähtenyt vaimonsa kanssa yhtä-
 lehmää talutteen Karlelasta, missä
 Store nimisiä on vieläkin useita,

kulkemaan Vetelin joki vartta
 ylös päin mutta kotia perustamaan
 päätyn Räjriinkiin. Tarut kertovat,
 että ensimmäisestä ^{kodistaan} kalustajien onnistu-
 nan olisi maksanut Kerkkahameen
 ja maanmitturille palkaksi Salmelan
 talon erottamisesta hänelle, käsitellen
 kaikki Salmelan koko kylän maat,
 Rarhun nahana.

Vuosisatojen kuluessa oli alku-
 peräinen Salmelan talo ^{veteleisiin} tulla
 jaettu moniin pieniin tiloihin
 niin, että Demetriuksenkin oli läh-
 dettävä kotoa pois tehdäkseen elin-
 tilaa uusille tulokkaille. Aluksi hän
 siirtyi Rängingissä "huonemiehiksi"
 Ahoon, vakavuuksella, ettei menisi
 koskaan naimisiin ja teki tästä
 juuri sen verran, että eläneeksi tulee.
 Mutta ajan kungen mukaan valtari hä-
 nenkin "Amerikan kuume" ja välttyäkseen
 joutumasta salaväkien hän lähti Ame-
 riikkaan.

Kului toista vuotta Ameriikassa
 Kupari rikastimossa ja hakkometsässä
 kunnes Suomi-ikästä sai "temin"
 täysin valtansa. Työ oli Ameriikassa

sangen kovan. Ajatus, ettei menisi
 tähtii avioliittoon ja alkaisi ko-
 taa perustamaan tuntui aivan mah-
 dottomalta. Niinpä kaivoi hän
 kirveet ja kiulat maahan, ehken,
 ne saelta joskus esille attarkseen,
 ja päätti lähten Suomeen Työ-
 toverit kysyivät "mitkä Samuelille
 nyt tuli kun ei lähde työka-
 minä lähden Suomeen joutava-

kaan!
 Tähtienko siellä saa palkan
 päivästä?
 Kymmenen penniä! Ja niinpä he
 nauvoivat moiselle haikattelulle.
 Mutta mikä oli päätetty myös toteu-
 telliin. Suomeen tuttua nimeä mies
 koryasi Tenin valtion "kullin".

Kolmena kesänä oli suoritet-
 tava asevelvollisuus nimisanoitena
 reserviläisenä Alarundella, Oulussa,
 Vaasassa ja Kuusambyyssä. Täsmälli-
 nen ja kova sotakuuri ei ollut te-
 mille ollenkaan vaikea syystä, että
 hän oli jo siihen kotonaan tot-
 tunut pienestä pitäen. Jos esim.
 oli niin huolimaton, että housuis-
 taan pudotti katitekoisen nahka-
 napin saattoi saada selkäänsä luo-
 jos mukatti pärevalon näyttäessään
 puhdetaita tehtäessä sai tukkapöllynä
 tai ankarat nuhteet.

Reserviharjoitusten loputtua toimi
 hän vielä sotaväessä aliupseerim-
 viisi vuotta joutuen samaan
 yhdeksän muun seaman joukon kanssa

jälkökoulutusta „Sapõri-leirillä“ Venä-
jällä Krasnojén selassa. Ennen so-
tpalvelusajan päättymistä meni
hän avio-litton ~~praktis~~ Gida Emi-
lia Juko Heikin tytär Alperin kanssa
4/3 1889

Kun alkoi tulla perheen lisää
teki alkuperäiset suunnitelmat
työden kuperkeikan, että „syän kaik-
ki mitä kiini saan“ (ansaitaan). Nyt
oli vasta Demetrius Salmelan elämä-
alussa, vaikka oli ikään jo kertynyt
28 vuotta. Ostettiin asunto Rängin
Saaresta, Lyllykangas (lienekö-lüka nimi?)
niminen paikka. Kun ansio-löitä
oli vähän hankki hän hevosen
ja alkoi kiersellä talasta toiseen
useassa seurakunnassa astellen
voita, lintuja, jäniksia ja nahkoja.

"Ja minä istuin peessä 9 ^{talvella} ~~talvella~~
 min ahkeran, ettei kukaan ennen
 eikä jälkeen ole istunut eikä tule
 istumaan," hän usein tapasi myöhem-
 min sanoa kuin kaipauksella men-
 neitä kertoen.

Tällekin hammalle tuli jäte-
 piste. Hän oli valmis kaikki va-
 roittomaan: alkää onenko-hinkki-
 naimisiin, tulee nälkä! Kertoi pit-
 kin kylän Rängingissä kierrelleensä
~~saadakseen~~ ostaa maitoa perheelleen,
 eikä ^{kuin} saanut. Silloin leimakti pää-
 tös, että "minä hammaan isselleni
 talon, että on vara antaa omille-
 kin hinkkiläisille maitoa.

Ensiksi haki hän Perkuun
 paluisiksi. Hoiteli sitä väkään

Kuitenkin vuoden, toistakin, Räj =
 ringistä päin, kunnes saman lai =
 nen toimi aukesi Halsuassa.

Virkapaikkoja nimismiehen avuun
 vaihdettiin ja niin muutti D. Salme =
 la Halsuun G/s. 1896.

Suurtulaisuus Amerikkiaan tyh =
 jensi taloja Halsuassakin ja niinpä
 sai hän ostaa Niemeltä - Längin
 maapurista pienen talon vieläpä hyvin
 alas asutun, missä oli työtä parille
 hevoselle ja rehua muutamalle leh =
 mälle.

Heti alkuun nousi hyvä purji =
 tunti. Vaikka kaupan teko jäi vähi =
 tellen varjona ja ansiotulot siltä
 osalta pienivät, paläsipalkan

avuin voitiin palkata työväkeä.
 Maan alkoi antaa tuloja. Karjan ja he-
 vosin voitiin kasvattaa lisää. Maan-
 viljelyspinta-aloja lisättiin sekä uutis-
 raivauksilla, että astopien kautta.
 Kun D. Salmelan elämä lähenee iättä ali-
 näällä omaa viljeltyn maata 10 1/2 hek-
 taaria sekä lähemmäs kymmen hehtaarin
 vuokra-aita.

Tämän suuruisessa talossa my-
 kyisillä työvälineillä ja viljelysta-
 voilla voisi hoitaa karjan melko
 suuren määrän, mutta silloin ei ollut
 vielä aunoja, jotta olisi saanut savi-
 pohjaiset typpirikkeitä mutasuoit lämpö-
 kasvamaan. Traktori-voimaa hevos-
 työvoiman lisäni tunnettiin vasta ete-
 lä Suomessa josta lehmäluku supistui
 kolmeen kymmeneen. Hevosten kasva-
 tuksella saatiin lisätuloja. Vielä kymmen-
 myös

apulan työ-
 voim

kunta ruottoa. Laaksepäin muistiti
 neljän kynämen seitsämän pienu. varsa
 minen joita D. Salmelan tilalla syn-
 tyi, paras saavutus oli yhtenä Kesänä
 kolme unta varsa. Täysin työhevosiin
 pidettiin 5 ä 7 ja opetettavien ja pienin
 varsoja kolme, neljä yhteislukumäärän
 allessa yhdeksän ä yksitaista. Hinkki-
 aviohuitasta oli vähitellen muodostunut
 talous, josta oli varaa antaa vierostan
 taisille kylässä asuville, joilla ei
 ollut omaa lehmää.

Kun Salmelan talo Halsuassa
 sijaitsi kirkonkylässä tuli maja talo
 sijoitetuksi Salmelann kymmeneksi
 vuosiaksi ja niinpä säikin siellä yö-
 sijan ja ruokaa kaikki jotka halusit.
 joskus oli yövieraita toista kymmene-
 kin vaikka ^{ja} matalolle varattuja huo-
 neita tarvitsi olla vain kaksi. Elin-
 tassu ja ruokavuosina ahinkulkaavat
 1914 - 1918

matkustajat satuttivat matkansa
Salmelaan yksi saadaksen ~~to~~
kyläkseen syöda viisipä ilman
korttia.

Työväestön asasi Salmelan
isäntä suhtautua hyvin sovin-
maisesti sillä palkkaväen saanti
oli aina hyvä. Eivielisyyttä ei
tavallisesti syntynyt, ei työ-aikana
eikä palkanmaksupäivänä. Palusi-
virkaehtävät hän hoiteli pajolti
iltatöinä ja säännöllisesti. Eivielä
kasattu päivästä toiseen vaan teh-
tävä suoritettiin aina heti siitä
huolimatta, että samalle sivutyö-
lälle tuli asia useana päivänä
peräkkäin. Heti eikä hetkenäästä
kasvatti toimeksi panoon kasvatti

Hän, omia poikiaankin ja sama
 talon tapa juurtui aivan kuin ku-
 onnamaton palkkaräikeenkkin. Ulotte-
 rasti itse työmailla ^{työissä} mukana ^{ollessaan} hän
 künsi jokaisen miittyladon kunnan,
 jokaisen ajarumpun, aitojen kunnalli-
 souden jotka aikanaan korjattain
 ja maa asuttiin niin ettei ajat
 päässeet papiä kasvamaan. Jos
 hän ^{poliisina} kutsuttiin huvitilaisuuksiin
 järvestysmieheksi kuin kulovalkea
 levisi aina morenvan joukossa
 tieto, että ollaan siivos ti tänne
 tulee poliisi. Joskus riskaliam-
 maat halusivat kokeilla seurua-
 misella ^{Salmelan poliisina} eleeellään, jollain Salmela
 hiljan huomautti, että nyt on paras

15

poistua liitiltä, ei tuollainen esiin-
tyminen sovi tänne. Heikin aikaa
hän seurasi olit huomautuksesta
apua ja ellei ollut, laista muistuu-
tusta ei tullut, vaan rauhan rik-
kojalle tuli armoton kovakourainen
noertaja eikä samaa henkilöä tar-
jinnut samana iltana kahdesti
pois toimittaa. Sotaväessä alojaan
kertoessaan hän tapasi sanoa,
"että minä en tiedä mikä siinä
oli, kun laiset upseerit kurosi-
vat ja alkäsivät pojille kurois-
ja jälestäpäin valittivat etkivät
millaan saa poikia tappelamaan
ja tekemään minkuin pitäisi ja mi-
nun kouluamat pojat ovat aina
muyriä ja hyviä. Kun ei niitä
tarvinnu rangista puthalla sain

minä itse putkaa siitä ettei
 minä rangaissut poikia. Mutta
 hänen kurinpito oli satuväessä.
 kin tinkimätön jonka pojat ap-
 pivat heti alkun tietämään il-
 man suurta ääntä ja putkaa. Oliko
 se sääntäjän mukaista vai ei
 mutta jos joku halusi kokeilla
 putkuria tainitettiin tuomi-
 ja rangaistus ilman melua yhtä-
 aikaa, joka vaikutti laisiinkin
 kasvattavasti. Kaunaa ei kannettu
 ja väli alivat jälleen hyvät.

Michipitiltän ei hän ollut
 ehdottoman raittuuden kannalla
 kunhan ei vain melua ja asiansa

17

hoitan, mutta joskus känkeri ol-
si liiallisuuteen. Oltiin se vuosi
1909. Oltiin K.P. On Haluan myy-
mälään tavaraa hakemassa usealla
kymmenellä - hevosella. Sittemmin oli
luvallinen tapa, että miehellä kuin
miehellä oli 2½ tilkan viinalekkeri
kotiäikäsi. Poliisi Salmela oli
mukana. Ja kun oli pakastakivi oli
matkaseuralaisille nautinto lämmitään
aina ystävällistä poliisiakin. (yhteina
juna varmaan) Kun kotiin tulikin ei Sal-
mela suostanutkaan kotona lepän-
män matkan vaihoista vaan lähti
toisella hevosella viikkumatkoille
ylikäylälle ilman kenkin' ilman
päällyvauhteita josta eräs kynä-
laji seuraisi kirjoittaa selostuksen
lehteen otsakella: "Järjestöksen val-

vaja kirjalla tuolla." Tämän johdosta hän ^{sai} esimieheltään kirjellisen omistatutuksan, että jos ryypääkin silloin tulee pysyä kotona." Tämä omistatus lie one ainoa minkä hän sai palveltuaan Valtio-la yli 45 vuotta.

Sellaista kuin pelka virka- tehtävissä oli hänelle tuntematon käsite, alipa yksin tai muuta apuna. Erään kerran varastettiin Eteläsuomessa hevonen, josta hän sai tiedon että se on tulossa Halmualle. Mutta kysyellinen hevonen oli hetki sitten mennyt kylä ^{ovelle} ahi Lestillejään. Pitäimmiten nopein hevonen talhista valjaisiin ja takaa-ajamaan. Kun poltti Salmela tuli Kanaseen oli paras juuri ahittanut sen. Tässä tettiin Kanasesta toinen hevonen

ja jälleen perään. Viidentoista-
kilometrin mittaisella suoralla met-
satiellä jääsi hän ja näkemiä
edellä menneen. Edellä menevä
varastettu hevonen varmaan onne-
päisy kuin vastarajistettu jakaa-
ajava. Vauhtia kiristi kumpainen-
kin, välimatka lyheni. Silloin Sal-
mela keveni kuormaa ^{ajaa yläin} lupasi apu-
miehen jäädä tielle ja edelleen väli-
matka lyheni. Lestillä ohjasi varas
hevosensa eräälle sivutielle joka
vähitellen heinoni ja viimein
loppui. Varas nousi reekstä ja
lähti juoksemaan, poliisi Sal-
mela teki samoin puoltaan
päilyvaatteita pois. Mutta lun-
ta oli vahvasti. Varas pysähtyi,

Käyty ympäri ja ajensi pistoolinsa.
 Salmela ajensi myös ja sanoi,
 "että jollit heti heitä pistoolis-
 menemään alet kuoleman ammu-
 sillain varkaalta lousi pistooli
 pyynnöllä, että alkää ampuko-
 en tee mitkään laista vasta-
 kintaa. Salmela otti pistoolin
 luvasta, hevoset käännettii takai-
 sin, varastettu hevonen ^(sidottii) ajasnut.
 kasta Salmelan rekeen kiinni
 ja niin sai varas morsiamineen
 kyytiä Salmelan reessa. Talun-
 matka sujui kuin vanhoilta to-
 reilta jutellen elämäntuntemuksien
 kumpainenkin, joita molemmilla oli
 runsaasti.

Toimin kuvaava kertoelma po-
 läsi Salmelan pelkäämättömyy-
 destä. Viran omaisten tietoon oli
 tullut, että jossain Utelin nimismies
 jürin siunokylällä keitelään fran-
 tikkaa, jonka jürin virkakunnan
 toimesta pitäisi tulla. Niinpä
 nimismies, Salmelan ja kahden
 muun poluisin kanssa eräänä yönä
 päättivät tehtäjänsä ylläällä. Kun
 tultiin pihalle verkkojen läpi kului
 valo ja huomattiin että siellä al-
 tuin valvella, mutta kuka menee
 sisälle? Kukaan toiset eivät alleet
 halukkaita siihen mutta Salmela
 ei kieltäytynyt. Hän meni ja kopis-
 ti oveen. Ei kuulu mitään. Hän ko-

josta uudelleen pyynnällä, että
 avatkaa ovi. Ovi pysyy kiinni ja
 hiljaisuus vallitsee edelleen. Mutta,
 kun Salmela karkasi oikeen rintu-
 äänellä kuka pyytää ovia avan-
 naman ja ellei se aivan heti au-
 kee on oven peilit sisällä. Sil-
 loin heikhti haka auki, virka-
 kunta astui sisään ja tehdas ka-
 lustorineen tuhottiin ja keittäjä hars-
 tettiin oikeuteen vastaanmaan teois-
 tann.

Luonteltaan oli Demetrius Sal-
 mela ystävällinen säästäväinen,
 ahkera, ja ^{ja anttavainen}rehellinen ja täytti
 mitä oli luvannut. Niinpä joutu-
 ikin hän antiin Takausvelkasuori-
 tuksiin ensimmäisen maailmansodan
 jälkivuosina, jolloin vararikkojen
 määrä oli maassamme sangen
 suuri. Lastensa parasta ajatellen hän
 eli ja ahkeroi tarkoituksella jättää jakoi-
 selle tasapuolisesti kodin ja viijelykain.
 Hän panikin talon jaon alulle joka jakoi-
 ti koko kylän uusjakoan